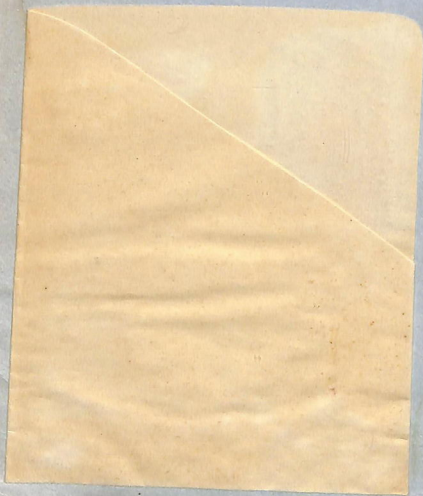

Ա. Ա. ԱՆԱՆՅԱՆ

**ԾՆԵՐԵԿԱՅԻՆ ԼՈՐԻՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ
ԿՈՆՍԵՐՎԻ ԶՈՆԱՅՈՒՄ**

ՀԱՅԳԵՏՀՐԱՏ

1875

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ-Ի ՄՆԵԴԱՐԴՈՂԿՈՄՍՏԻ ԱՅԳԵՊՏՀԱԲՈՒԾԱ-
ԿԱՆ ԳԻՏԱՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ՍԵԼԵԿՑԻՈՆ ԿԱՅԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՍԵՐԻԱ № 3

635.652 (47.925)

Ա-55

Ա. Ա. ԱՆԱՆՅԱՆ

ԱՏՈՒԳԱՄ Է 1961 թ.

ԾՆԵՐԵԿԱՅԻՆ ԼՈՐԻՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ
ԿՈՆՍԵՐՎԻ ԶՈՆԱՅՈՒՄ

Հ Ա Յ Պ Ե Տ Հ Ր Ա Տ
Ե Ր Ե Վ Ա Ն 1 9 4 2

4738
A 18929

ԽՄԱԳԻՐԱԿԱՆ ԿՈՒՆԳԻՍ

Ն. Ն. ՊՐՈՍՏՈՍԵՐԴՈՎ—բիւլոգ. գիտ. դոկտոր
Մ. Հ. ՄԱԼԿԱՍՅԱՆ—գյուղատնտ. գիտ. թեկ. դոցենտ
Վ. Ա. ՍԱՅԱԴՅԱՆ—ավագ գիտ. աշխատող

Ջնդանուր խմբագրւոյամբ—գյուղատնտ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ. Մ. Գ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ
Պատ. խմբագիր—գյուղատնտ. գիտ. թեկ. դոցենտ Մ. Հ. ՄԱԼԿԱՍՅԱՆ

А. А. АНАНЯН
Спаржевая фасоль
в консервной зоне
Армянской ССР
(на армянском языке)
Аригиз 1942 Ереван

Կոնսերվի գործարանին բանջարեղենի հումք հանձնելու գրաֆիկը կանոնավորելու և ամբողջ սեզոնի ընթացքում այդ գործարանը համաչափ և անընդհատ բեռնավորելու համար ներկայումս արտադրության մեջ են ներդրվում մի շարք կուլտուրաներ, ինչպիսիք են՝ խաշնդեղ (ревен), ծնեբեկը, պատիսոնը, բամիան, իսկ ընդեղեններից՝ կանաչ ոլորը, լիմայի լոբին, ծնեբեկային լոբին:

Գլավկոնսերվի առաջադրանքով՝ 1938 թվից մինչև 1940 թիվը Հայկական ՍՍՌ-ի ցածրագիր կոնսերվային գոտում փորձարկվում էր ծնեբեկային լոբին:

Վերջին տարիներին Սովետական Միության մեջ բավականաչափ ուշադրություն է դարձվում այդ կուլտուրային, նկատի ունենալով նրա սննդաբարութունը և վիտամինով հարուստ լինելը: Իր հատկութուններով ծնեբեկային լոբին մի փոքր դիջում է միայն կանաչ ոլորին:

Ծնեբեկային լոբին (*Phaseolus vulgaris*) օգտագործվում է չհասունացած պաճերով (бобов), նրանց տեխնիկական հասունացման ստադիայում, երբ պաճը նորմալ մեծության հասնելով՝ դեռևս մսոտ և նուրբ է մնում: Այս ստադիայում թեղիկները, պերգամենտային շերտը դեռ բացակայում են և հատիկներն ունենում են ոչ ավելի քան տվյալ սորտի հասունացած հատիկների $1\frac{1}{4}$ -ի մեծությունը: Այս ժամանակ լոբին պարունակում է մոտավորապես $10\frac{0}{10}$ չոր նյութեր, $27-34\frac{0}{10}$ ինվերտային շաքար և $2,6-3\frac{0}{10}$ օսլա:

Դրանից ավելի հասունանալու դեպքում շաքարները պակասում են, օսլայի պարունակությունն ավելանում և լոբին կոպտանում է: (Պրոֆեսոր Սարգսիով՝ «Պտուղների և բանջարեղենի կոնսերվացման ընդհանուր հիմունքները»):

Նույնը տեղի է ունենում նաև քաղաք լորին պահելու ժամանակ:

Այդ իսկ պատճառով հանձնարարվում է քաղելուց հետո ինչքան հնարավոր է լորին ավելի շուտ ուղարկել զործարան և չպետք է թույլ տալ, որ նա 10 ժամից ավելի մնա հումքային հարթակում:

Վերամշակվող հումքին առաջադրվում են հետևյալ պահանջները. պաճերը պետք է լինեն միատեսակ, հյութալի և նուրբ, առանց թելերի և պերզամենտի, կորացնելիս հեշտությամբ պետք է կտրվեն:

Եթե կան թելեր, ապա անհրաժեշտ է պահի ծայրերը ձեռքով պոկել և թելերը հետը հեռացնել:

Թելերի բացակայության դեպքում էլ նույնիսկ հարկավոր է պաճերի ծայրերը պոկել և հեռացնել, որովհետև դրանք միշտ կոպիտ են լինում:

Պաճերի երկարությունը 6 սմ-ից պակաս չպետք է լինի: Դրանից ավելի կարճ պաճերը տալիս են մնացորդների բարձր տոկոս:

Պաճերի դունավորումը համահավասար չափով կանաչ պետք է լինի, առանց անտոցիանի, կամ պետք է լինի գեղին—մոմային:

Հումքը միաժամանակ պետք է ապահովի կոնսերվների հաճեղ և սննդարար հատկությունները, այդ հատկությունները պահելով նաև սառեցրած մթերքի երկարատև պահպանման դեպքում:

Ցանքերի խնամքը մեխանիզացիայի ենթարկելու նպատակով պահանջվում են թփավոր կամ կիսապատատ տեսակները, որոնց պաճերը ցողունի վրա լինեն բարձր դիրքով, շուտ հասունանան և տան համերաշխ բերք:

Լորու գոյություն ունեցող բանջարեղենային տեսակներն իրենց հումքի որակով բաժանվում են երկու խմբի. իսկական բանջարեղենային սորտեր, որոնք ունեն մսեղ լորիններ՝ առանց թելի և առանց պերզամենտի և որոնք իրենց նուրբ ու քնքուշ հատկությունը պահպանում են ոչ միայն տեխնիկական հասունացման ստադիայում, այլև գերհասունանալու և բիոլոգիա-

կան հասունությունն անցկացնելու դեպքում (Բրիթթլ վաքս, Ջոննտա, Բիրպիս և այլ սորտեր), և կիսաբանջարային սորտեր, որոնց լոբինները թելեր և պերգամենտային շերտ չեն ունենում իրենց զարգացման սկզբնական ստադիայում: Նայած սորտին և մշակման պայմաններին (որտեղ գլխավոր գործոնը խոնավությունն է հանդիսանում), կիսաբանջարային սորտերի մոտ պերգամենտային շերտի և թելերի երևան գալը կամ ուշանում է և պիտանի հումք է ստացվում, կամ թե արագ է ընթանում և ստացվում է կոպիտ, թելավոր և վերամշակության համար անպետք հումք (ոսկեանձրև, ոսկելեռ սորտեր):

Չորային կլիմայի պայմաններում գործարանների հումքային զոնաների համար հանձնարարվում են միայն առաջին խմբի սորտերը. իսկ երկրորդ խմբի սորտերը կարող են թույլատրվել միմիայն ավելի խոնավ կլիմայի պայմաններում, որտեղ վերոհիշյալ սորտերն ուշ են սկսում կոպտանալ և թելերն ավելի ուշ են առաջանում:

Հայկական ՍՍՌ-ի ցածրագիւր կոնսերվային զոնայում ամենալավ սորտերը երևան հանելու համար՝ ծնեբեկային կանաչ լորու փորձարկումը մենք անց ենք կացրել Նրևան քաղաքի մոտ գտնվող և Այգեպոլաբանջարաբուծական կայանին պատկանող փորձնական բազայում:

Կայանի այդ բազայի հողերը պատկանում են փոշե-կավային խմբին, անստրուկտուր են, հորիզոնները թույլ չափով են զիֆերենցված, սակավադոր են, ոռոգելիս առաջ է դալիս մինչև 3—5 սմ հաստությամբ կեղև, որի դեմ շարունակ ստիպված են լինում պայքարել շարքամեջեր փխրեցնելով: Ստորերկրյա ջուրը խորն է գտնվում. բարձր ջերմաստիճանի և 21,6°-ից մինչև 0,4° ամպլիտուդային տատանումների շնորհիվ՝ օդի ազդեցությամբ քայքայվելու և հանքային աղերով հարստանալու պրոցեսներն այստեղ կատարվում են խիստ ուժեղ չափով. հողի մեջ ազդու գտնվում է քիչ քանակությամբ:

Խոնավության պահասը լրացվում է ոռոգումներով: Հիմնական կուլտուրաները՝ պոմիդորը, տաքտեղը, բադրժանը վեգետացիոն ժամանակաշրջանում ոռոգվում են 12—18 անգամ:

Փորձարկման ենթարկվել են լորու հետևյալ սորտերը՝

Մ.Ս. Ըստ կարգի	Ս օ ր տ ե ռ ի ա ն ու ն ն ե ռ ը	Փորձարկման տարիները
1	Ազգրուու անթել	1938, 1939
2	Փլաբուն մոմային	1938, 1939, 1940
3	Բերդիս (իմպորտային)	1938, 1939, 1940
4	Ջոենտա կամ գիգանտ	1938, 1939, 1940
5	Ոսկեանձրև	1938, 1939, 1940
6	Ղափանի տեղական լորի	1938, 1939, 1940
7	Կապուսակ լիճ	1938 — 1940
8	Կենտուկայի հրաշալիք	1938 — —
9	Հենդերսոնի նոր	1938 — —
10	Նուրբ—կանաչավուն	1938 — —
11	Ոսկելեռ	1938 — —
12	Ցանավա (Վրացական)	1938 — —
13	Մոմային—իմպորտային լորի	— — 1940
14	Կոնսերվի լորի	— — 1940

Ցանքը կատարվել է թրջած և ուռած սերմերով՝ նախապես ոռոգված «քեշի» եկած հողում, որը ցրտահերկ էր արված և դարձնային կրկնավարից առաջ պարարտացված էր լավ փտած աղբով՝ մեկ հեկտարին 20 տոննայի հաշվով։ Ձոր և խոնավ հողաշերտի սահմանում թմբերի վրա սերմերը ցանվել են երկշարքանի ժապավենով։ Հողը բավականաչափ խոնավ լինելու պատճառով սերմերը ցանվել են ոչ ավելի քան 3 սմ խորությամբ։ Շարքի մեջ բույսերը նոսրացվում էին միմյանցից 7 սմ հեռավորության վրա։

Առանձին տարիներին հողամասում մշակվող նախորդող կուլտուրաներ են եղել՝ բոստանային կուլտուրաներ, պոմիդորը և բադըջանը։ Աշխատանքը կատարվում էր բանջարահոս սերվային կուլտուրաների տեսակավորձի այն մեթոդով, որ ընդունված էր հարավային ոռոգելի գոտիների համար։

Սորտային փորձարկումները տվին հետևյալ պատկերը․

Վ ա դ ա հ ա ս ու թ յ ու ն .— Այս հատկանիշը որոշվում էր թե մասսայական ծլումից սկսած մինչև տեխնիկական հասունությունը տեղ օրերի թվով և թե բերք տալու դինամիկայով։

Վեգետացիոն ժամանակաշրջանում ամենավաղահաս սորտեր դուրս եկան փխրուն մոմային սորտը կամ Բրիթթլ վաքսը և Ոսկեանձրևը, որոնք հասունացան 40—44 օրում։ Դրանցից հետո գալիս են Բիրպիս և Ջոենտա սորտերը։

Ուշ հասունացող սորտ դուրս եկավ «Ղափանի տեղական» սորտը։ Իսկ Կենտուկայի հրաշալիք և Կապուտակ լիճ սորտերը տվին ամենաշատ ձգձգված ֆենոֆազերը՝ մասսայական ծլումից մինչև հասունացման սկիզբը եղած ժամանակաշրջանն անցնելով 57—58 օրում։

Ըստ տարիների, այնպիսի սորտեր, ինչպիսիք են Ոսկեանձրևը, Բրիթթլ վաքս, Անթել Աագրոուն, Բիրպիսը, Ջոենտան, Մոմային իմպորտայինը, թե 1938 և թե 1940 թվին իրենց ամենաշատ բերքը տվել են երկրորդ բերքահավաքի ժամանակ։ Այդ նույն սորտերը 1939 թ. ամենաբարձր բերքը (пика) տվին չորրորդ բերքահավաքի ժամանակ։ 1940 թվին Ջոենտա սորտը ամենաշատ բերքը տվեց 5-րդ բերքահավաքի ժամանակ, ղղալի չափով հետ ընկնելով մնացած սորտերից և տալով ծաղկավիժում ու պտղավիժում հենց պտղաբերության սկզբին, ամառվա բացառիկ չորային եղանակներին և ոռոգման պակասության պայմաններում։

Համեմատաբար ուշ հասունացող սորտ հանդիսացավ «Ղափանի տեղական» սորտը, որը մնացած սորտերի բերքատվության հաշվառմանը մասնակցեց միայն երկրորդ բերքահավաքից սկսած։

Ամենաուշ հասունացող սորտերն են՝ Կենտուկայի հրաշալիք սորտը, որն ամենաբարձր բերքը տալիս է 6-րդ բերքահավաքի ժամանակ և Կապուտակ լիճ սորտը, որն սկսում է պտղաբերել 4-րդ բերքահավաքից հետո, և ամենաբարձր բերքը տալիս է 10-րդ բերքահավաքի ժամանակ։

Դիտելով սորտերի բերքատվությունը պտղակալության

ժամանակաշրջանի առաջին քառորդում, մենք տեսնում ենք, որ տարբեր սորտերը տարբեր տարիներում տալիս են ընդհանուր բերքի հետևյալ տոկոսները.

№ Պատկարի	Սորտերի անունները	Սորտերի բերքատվությունը պտղաբերության շրջանի 1-ին քառորդում—հաշվելով ընդհանուր բերքի $\frac{0}{100}\%$ -ներով		
		1938 թ. պտղաբերության ժամանակաշրջանը 1/VII-ից մինչև 12/VIII (43օր)	1939 թ. պտղաբերության ժամանակաշրջանը 1/VII-ից մինչև 15/VIII (46օր)	1940 թ. պտղաբերության ժամանակաշրջանը 25/VI մինչև 1/VIII (37օր)
1	Բրեթթլ վաքս	76 $\frac{0}{100}$	38,3 $\frac{0}{100}$	61,6 $\frac{0}{100}$
2	Ոսկեանձրե	59,6 $\frac{0}{100}$	29,0 $\frac{0}{100}$	60,2 $\frac{0}{100}$
3	Ասգրոու Սորինգլեսս	70,0 $\frac{0}{100}$	15,2 $\frac{0}{100}$	54,5 $\frac{0}{100}$
4	Ջոննտա	61,0 $\frac{0}{100}$	34,5 $\frac{0}{100}$	20,1 $\frac{0}{100}$
5	Բիրպլիս—Իմպորտային	60,9 $\frac{0}{100}$	27,5 $\frac{0}{100}$	42,4 $\frac{0}{100}$
6	«Ղափանի տեղական» սորտ	39,4 $\frac{0}{100}$	7,9 $\frac{0}{100}$	15,1 $\frac{0}{100}$
7	Կապուտակ լիճ	5,43 $\frac{0}{100}$	—	—
8	Նուրբ—կանաչ	76,2 $\frac{0}{100}$	—	—
9	Հենդերսոնի նորը	72,9 $\frac{0}{100}$	—	—
10	Ցանավա (Վրացական)	57,5 $\frac{0}{100}$	—	—
11	Մոմային—Իմպորտային	—	—	42,3 $\frac{0}{100}$
12	Կոնսերվային	—	—	36,6 $\frac{0}{100}$
13	Կենտուկայի հրաշալիքը	2,95 $\frac{0}{100}$	—	—

Այստեղ համարյա ամբողջովին հաստատվում են ըստ սորտերի կատարված դիտողությունները:

Սորտերի բերքատվությունը.—Տեխնիկապես հասունացած լոբիների բերքահավաքը կատարվել է պարբերաբար, յուրաքանչյուր 3—4 օրից հետո:

Բերքահավաքը 1938 թվին կատարված է 12 անգամ, 1939 թվին 15, իսկ 1940 թվին ընդամենը 9 անգամ: 1940 թվին՝ լոբու բերքատվության ժամանակաշրջանը տեկց ընդամենը 26 օր, մինչդեռ նախորդ տարում տեկել էր 46 օր: Չորային եղա-

նակներ սկսվելու և ոռոգման ջրի պակասության պատճառով հենց հուլիսի առաջին տասնօրյակում սկսեց ուժեղ ծաղկավիժում և պտղաբերությունը կանգ առավ: Այդ իսկ պատճառով 1940 թվին բերքատվությունը խիստ ընկավ և դա բնորոշ չէ սորտերի բացարձակ բերքատվությունը որոշելու համար: Ավելի նպատակահարմար ենք համարում սորտերի բերքատվության մասին վերջնական հետևություն անել նախորդ երկու տարվա տվյալները հիման վրա:

Սակայն սորտերի համեմատական բնութագրման համար մենք հնարավոր ենք համարում օգտագործել 1940 թվի բերքատվության տվյալները: Ըստ այդ տվյալների՝ փորձարկվող սորտերը դասավորվում են հետևյալ հերթականությամբ.

Մ ե կ հ ե կ ա ր ի բ եր ք ր ց ե ն տ ն եր ո վ

Ոսկեանձրե	44,9
Ասգրոու անթել	28,5
Բրիթթլ վաքս	27,1
Գոնսերվային	27,1
«Ղափանի տեղական»	25,2
Մոմային իմպորտային	25,9
Բիրպիս իմպորտային	24,7
Կապուտակ լիճ	7,1

Վերոհիշյալ տվյալները համեմատելով հենց նույն սորտերի 1938 և 1939 թվերի բերքատվության տվյալների հետ ստացվում է՝ (տես ստորև բերվող աղյուսակի տվյալները ցենտներով).

№ ըստ կարգի	Սորտերի անունները	Բերքը 1938 թվին	Բերքը 1939 թվին	Միջին բեր- քը երկու տարում
1	Ոսկեանձրե	93,1	90,9	92,0
2	Ասգրոու	87,7	76,6	82,1
3	Բիրպիս իմպորտային	85,7	77,1	81,4
4	Բրիթթլ վաքս	66,7	78,4	72,6
5	Զոնստա	68,0	77,4	72,7
6	«Ղափանի տեղական»	43,3	73,0	60,1
7	Կապուտակ լիճ	55,8	—	—
8	Կենտուկայի հրաշալիքը	41,1	—	—
9	Նուրբ-կանաչ	61,6	—	—
10	Հենդերսոնի նորը	80,4	—	—
11	Ցանավա (Վրացական)	77,6	—	—
12	Ոսկելեռ	77,6	—	—

Հստ բերքատուության երկամյա տվյալների՝ սորտերն իրար հաջորդում են հետևյալ կարգով. Ոսկեանձրեր—1 հեկտարից՝ 92 ցենտներ, Անթել Ասգրուուն—82,1 ցենտներ, Իմպորտային Բիրպիսը—81,4 ցենտներ, Բրիթթլ վաքսը և Ջոենտան—72,6 և 72,7 ցենտներ, իսկ «Ղափանի տեղական» սորտը—60,1 ցենտներ:

Բիրպիս սորտը, որը նորմալ տարիներում բերքատուության տեսակետից առաջին տեղերից մեկն էր գրավում, 1940 թվի վեգետացիոն շրջանում խիստ չորային պայմանների և ոռոգման մեծ պակասի պատճառով երաշտից շատ ուժեղ չափով տուժեց, տալով մեծ պտղավիժում: Այդ բոլորի հետևանքով բերքատուության տեսակետից նա իր տեղը զիջեց ոչ միայն այնպիսի սորտերին ինչպիսիք են՝ Բրիթթլ վաքսը, Ջոենտան, Անթել Ասգրուուն, այլ նաև «Ղափանի տեղական» ուշահաս սորտին:

Միաժամանակ նրա պաճերը համեմատաբար ավելի ցածրորակ դուրս եկան քան նախորդ երկու տարիներում ստացվածները և տվին փուչ, մանր ու ծավալած պաճի մեծ տոկոս:

Կայանի բաղադրում միայն մի տարվա ընթացքում փորձարկված սորտերից պետք է մատնանշել Կենտուկայի հրաշալիքը, որը լինելով ներմուծված սորտերի մեջ ամենաուշ հասունացողը, իր բերքատուությամբ ևս վերջին տեղը գրավեց: Համի վատ հատկութունները և զգալի քանակությամբ թել ու պերզամենտ ունենալու պատճառով՝ այդ սորտը 1938 թվի միամյա փորձարկումից հետո խոտանվեց:

Նուշնպես համի վատ հատկություններ ունենալու, թելավոր և կոպիտ լինելու, ինչպես նաև պերզամենտ ունենալու պատճառով՝ չնայելով բարձր բերքատուությանը՝ փորձարկումից դուրս հանվեցին նաև Ոսկեելեռ և Յանավա սորտերը:

Հենդերսոնի նոր և Նուրը-Կանաչ սորտերը չնայած բարձր բերքատուությանը և համի լավ հատկութուններին փորձարկումից մեխանիկորեն դուրս բերվեցին սերմ չստացվելու պատճառով:

Եթե 1940 թվի բերքատուության տվյալները համեմատելու լինենք նախորդ երկու տարիների տվյալների հետ, ապա փորձարկվող սորտերի հերթականությունը մնում է նույնը: Իսկ 1940 թվին փորձարկման մեջ մտցված նոր սորտերը՝ Մոմային-Իմպորտայինը և Կոնսերվայինը իրենց պաճերի որակով բարձր գնահատական չստացան և առանձին հետաքրքրություն չեն ներկայացնում:

Համեմատաբար ցածր բերք է տալիս «Ղափանի տեղական» սորտը: Կապուտակ լիճ սորտը, որը մեր կողմից փորձարկվեց

1938 թվին և խոտանվեց ցածր որակի ու ցածր բերքատվու-
թյան պատճառներով (բերքի հաշվառքին մասնակցեց միայն
6-րդ բերքահավաքից հետո), 1940 թվին փորձարկումը նորից
հաստատեց 1938 թվին տվյալները:

Ըստ պաճերի մեծության լամբալորելիս—սորտերը տալիս
են հետևյալ պատկերը (տոկոսները հաշվված են 1—կիլոգրամ
քաշից)․

Սորտերի անունները	6 սմ-ից պակաս	6—9 սմ	9—12 սմ	12 սմ-ից ավելի
Ոսկեանձրե	3 ⁰ / ₀	48 ⁰ / ₀	41 ⁰ / ₀	8 ⁰ / ₀
Բրեթթլ վարս	3,5 ⁰ / ₀	45 ⁰ / ₀	41,5 ⁰ / ₀	10 ⁰ / ₀
Ջոենտա	2 ⁰ / ₀	46 ⁰ / ₀	45 ⁰ / ₀	7 ⁰ / ₀
Բիրպիս լամպորտային . .	5,5 ⁰ / ₀	57,5 ⁰ / ₀	35,5 ⁰ / ₀	1,5 ⁰ / ₀
Ասդրուս անթել	3 ⁰ / ₀	44 ⁰ / ₀	43,5 ⁰ / ₀	9,5 ⁰ / ₀
«Ղափանի տեղական» . .	7 ⁰ / ₀	85 ⁰ / ₀	8 ⁰ / ₀	—
Կենտուկայի հրաշալիքը .	—	1 ⁰ / ₀	70 ⁰ / ₀	29 ⁰ / ₀

Ոսկեանձրե սորտի պաճերը, որոնք մտնում են 6—9 սմ
խմբի մեջ իրենց հիմնական մասնայով ունենում են 9 սմ եր-
կարություն, այնպես որ պաճերի մեծ մասը համաչափ է լի-
նում:

Նույնը պետք է ասել նաև Ջոենտայի մասին:

«Ղափանի տեղական» սորտը, որը պաճերի մեծության տե-
սակետից իր հիմնական մասնայով մտնում է 6—9 սմ երկա-
րություն ունեցողների խմբի մեջ, ավելի մոտենում է 6 սմ-ին:

Թեկերի քանակը որոշելու համար 2-րդ և 3-րդ խմբերից
վերցված 100 հատ պաճերի երկուական նմուշների միջինը տա-
լիս է հետևյալ պատկերը.

Ս օ ր տ ե ր ի ան ու ն ն ք ե ր ը	Թեկայոր լորե- ների թիվը	Անթել և պերզա- մենտ չունեցող լո- բիների թիվը
Բիրպիս լամպորտային	1	99
Ոսկեանձրե	29	71
Բրեթթլ վարս	1	99
Ջոենտա	5	95
Անթել Ասդրուս	1	99
«Ղափանի տեղական»	4	96
Կապուտակ լիճ	61	39
Ոսկելեռ	90	10
Յանավա	95	5

ՊԻՐԳԱՄԵՆՏԱՅԻՆ ՇԵՐՏԻ ԱՌԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մի շարք սորտեր, ինչպիսիք են Բրիթթլ վաքսը, Զոհնտան, Բիրպիտը, Անթել Ասգրոուն, Հենդերսոնի նորը և Նուրբ-կանաչը՝ ամենակին պերզամենտ չեն առաջացնում:

Գերհասունանալու դեպքում որոշ չափով պերզամենտային շերտ են գոյացնում Ոսկեանձրերը, Կենտուկայի հրաշալիքը և Կապուտակ լիճը:

Գուլյնի միատեսակության, համի, մստության, քնքշության, թելի և պերզամենտային շերտի բացահայտության հատկանիշների տեսակետից սորտերը կոնսերվացված վիճակում 5 բալային սխտեմով դեգուստացիոն դնահատման ենթարկելիս ստացվել է հետևյալ պատկերը.

1. Զոհնտան	5 բալ
2. Բրիթթլ վաքսը	5 »
3. Բիրպիտ իմպորտայինը	4,5 »
4. Անթել Ասգրոուն	4 »
5. Հենդերսոնի նորը	5 »
6. Մուգ կանաչը	4,5 »
7. Ոսկեանձրերը	3,5 »
8. «Ղափանի տեղականը»	3,5 »
9. Մոմային իմպորտայինը	2 »
10. Կենտուկայի հրաշալիքը	3,5 »
11. Կոնսերվայինը	3,5 »
12. Կապուտակ լիճը	3 »:

Ցանափա և Ոսկելեռ սորտերը դեգուստացիոն դնահատման չենթարկվեցին, որովհետև դեռ 1938 թվից խոտանվել էին կոպիտ և թելավոր լինելու պատճառով:

Ամփոփելով այն ամենը, ինչ ասացինք ծնեբեկային լոբու տեսակափորձի մասին Հայաստանի ցածրագիր զոնայում, այժմ անցնենք փորձարկվող սորտերի համառոտ բնութագրմանը.

Ո ս կ ե ա ն ձ ր ե.—(Սկվիրի փորձակայան № 219):

Ստացված է Գոլդեն—Սեմիշար սորտից:

Թփածկ է, դեղերմինանտային, սեղմ, թույլ ճյուղավորությամբ և սակավ տերևոտությամբ:

Ծիրերը մուգ կանաչ են՝ անտոցիանով, ծաղիկը մանիշակագույն է, միջին չափի. հատիկը սև է, միջին մեծությամբ, պլանածկ է, բացարձակ քաշը 230-ից մինչև 350 գրամ է:

Հայաստանի ցածրագիր զոնայի պայմաններում այս սորտը

վաղահաս է, բերքը ստացվում է համերաշխորեն: Բերքատվության տեսակետից երեք տարի շարունակ առաջին տեղը գրավեց բոլոր ներմուծված սորտերի մեջ, երկու տարվա (1938—1939) միջին բերքը կազմեց 92 ցենտներ: 1940 թվի չորային պայմաններում, սորտերի խիստ ցածր բերքատվության դեպքում այս սորտը, այնուամենայնիվ, առաջին տեղը գրավեց: Տեխնիկական հասունության ստադիայում լոբիները մոմային են, սաթա-գեղնագույն: Տերևները խիստ ֆնատվում են բակտերիոզով: պաճերը համարյա չեն ֆնատվում, բավականին միատեսակ ու համաչափ են լինում: Խրենց երկարությամբ հիմնականում պատկանում են 9 և 9—12 սմ երկարություն ունեցողներին:

Որակի տեսակետից այս սորտի պաճերը աչքի են ընկնում վաղ երևան եկող թելիկներով և պերզամենտի զգալի զարգացմամբ այն դեպքում, երբ վրա է հասնում տեխնիկական թեկուզ աննշան գերհասունությունը (որը շուտ է սկսվում չորային եղանակ ունեցող տարիներին):

Թեև նրանց արտաքին տեսքը շատ գեղեցիկ է, բայց ըստ համի գնահատության՝ դեղուստացիաներում ստանում են միջին բալ (3,5 բալ):

Չնայած բարձր բերքատվությանը, այս սորտը չի հանձնարարվում կոնսերվի զոնայի համար:

Ո ս կ ե լ ե ո.— Ֆրանսիական հին կիսաբանջարային սորտ է, որը վաղուց է մշակվում ՍՍՌՄ-ում:

Թուփը դետերմինանտային է, խիստ ճյուղավորված և շատ տերևոտ, թեթևակի գետնատարած. ծիլերը բաց կանաչագույն են, անտոցիանով գունավորված:

Ծաղիկը մանրշակագույն է, միջակ մեծությամբ: Հատիկները սև են և էլիպսաձև, միջակ մեծությամբ, 1000 հատիկի բացարձակ քաշը 290—350 գրամ է:

Այս սորտն ունի միջին վաղահասություն՝ Հայաստանի ցածրադիր զոնայի պայմաններում:

Չնայած վատ բերք չի տալիս (1 հեկտարից 77,6 ցենտներ), բայց նրա մոմահաս պաճերի շուտ կոպտանալու, վաղ ժամանակից սկսած թելիկ և կարծր պերզամենտային շերտ առաջացնելու հետևանքով Հայաստանի ցածրադիր զոնայի չորային կլիմայի պայմաններում՝ փորձարկման հենց առաջին իսկ տարվանից խոտանվեց և նույնիսկ տեխնոլոգիական փորձարկման չենթարկվեց:

Մոմային - իմպրատային սորտ (նկ. 1). — Նույնը
կարելի է ասել նաև այս սորտի մասին, որը շուտ կոպտանում է
և պերզամենտային շերտ առաջացնում՝ նույնիսկ զարգացման
վաղ ստադիայում:

Այս սորտը միանգամայն անպետք է Հայկական ՍՍՌ-ի
ցածրադիր զոնայի չորային պայմաններում:

Նկ. 1.

Բրիթթլ վաքս կամ փուխր մոմային սորտը (Brittle wax)
ամերիկական ծագում ունի, Ամերիկայի ամենալավ մոմային
սորտերից մեկն է համարվում (նկ. 2):

Այս սորաը թփածկ է, դետերմինանտային է, միջակ տե-
քևոտությամբ և թուփը ցվրված է:

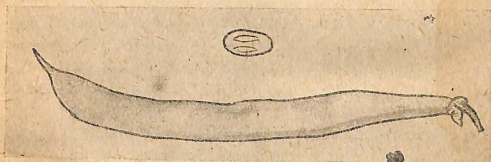
Ծիլերը խոշոր են և բաց կանաչագույն, առանց ան-
տոցիանի: Ծաղիկը սպիտակ է, միջակ մեծությամբ: Հատիկը
սպիտակ է՝ սպիի շուրջն ունենալով սև բիծ, որը նման է
թռչող ծիծեռնակի սիլուետին: Բացարձակ քաշը 290 — 350
գրամ է:

Հայաստանի ցածրադիր զոնայի պայմաններում վաղահաս
սորա է, մի փոքր զիջում է միայն Ոսկեանձրեկին: Բերքատվու-
թյունը լավ է, զիջում է Ոսկեանձրեկ, Անթել Ասգրուու և Իմ-
պորտային Բիրպիս սորաերին, հավասար է Ջոնսոտա սորաին, 1
հեկտարից տալով 72,6 ցենտներ բերք: Տերեւները քիչ չափով
են փնտվում բակտերիոզից: Պաճերը միջակ չափով են փնտ-
վում բակտերիոզից:

Տեխնիկական հասունության ստադիայում պաճերը բաց
դեղնավուն են, մոմային և ունեն գեղեցիկ ու համահավասար
գույն, միատեսակ են և մի փոքր կորացած: Երկարությունը
մոտավորապես 9-ից մինչև 12 սմ է և մի փոքր ավելի լայ-
նակի կտրվածքում համարյա կլոր են՝ երկարավուն թելանման
ուղիղ քթով, շատ մսոտ և քնքուշ են: Պերզամենտը և թելիկ-
ները բոլորովին բացակայում են:

Այս լոբիները բարձրորակ հումք են տալիս թե կոնսեր-
վացման և թե սառեցման դեպքերում: Օգտագործվում են թե
ամբողջական և թե կտրված վիճակում: Համի բարձր հատկու-
թյան, լավ որակի և արտաքին գեղեցիկ տեսքի շնորհիվ բոլոր
տարիներում այս սորաը բարձր գնահատական էր ստանում:

Հանձնարարվում է Հայկական ՍՍՌ-ի կոնսերվի զոնայի
համար:

Զոհեն տա կամ գիգանտ. — Անթել կանաչ լորի (Grant stringless), ԱՄՆ-ի բանջարային լորու ամենատարածված սորտերից մեկն է, որն օգտագործվում է զանազան ձևով—կոնսերվացման համար: ՍՍՍՐ է բերվել 1932 թվականից:

Բոտանիկական տեսակետից թփածկ է, դետերմինանտային, բարձր է, միջակ տերևոտությամբ: Ծիլերը խոշոր են, թույլ անտոցիանով: Ծաղիկը վարդագույն—բաց-մանիշակագույն է և ունի միջակ մեծություն: Հատիկը խոշոր է, դեղնագույն, գլանաձև: Բացարձակ քաշը 390—450 գրամ է:

Այս սորտը Հայաստանի ցածրադիր զոնայի պայմաններում ունենում է միջին վաղահասնություն: Բերքատվությամբ համարյա հավասարվում է Բրիթթլ վաքս սորտին—72,7 ցենտներ 1 հեկտարից: Ինչպես Բրիթթլ վաքսը, այս սորտն ևս զգայուն է օդի չորության նկատմամբ: Բերքատվությամբ քիչ չափով գիշում է Բրիթթլ վաքսին միայն 1940 թվի սեզոնին, երբ ամառը սաստիկ չորային էր. այդ տարում Զոհենտա սորտը տուժեց ծաղիկների թափվելուց և բակտերիոզով խիստ վարակվելուց:

Պածերը բաց կանաչ են, երկար, հավասարաչափ են, երբեմն շատ քիչ չափով կորացած, կարճ և բուլթ քթով: Երկարությունը պատկանում են 9—12 սմ երկարություն ունեցողների խմբին: Պածերը մսոտ են, առանց պերզամենտի թելերի, կոնսերվացած վիճակում ունենում են հրաշալի նուրբ կանաչ գունա-վորում:

Համով և այլ հատկություններով այս սորտը գերազանցում է մյուս կանաչապատենավոր սորտերին: Հանձնարարվում է մշակել ցածրադիր զոնայում:

Ասգրոու. — Առանց թելերի (Asgrow stringless) — Ամերիկական, ներմուծված սորտ է: Հայաստանի ցածրադիր զոնայի պայմաններում վաղահաս սորտերից մեկն է:

Բուսաբանական ձևը թփային դետերմինանտային է, բարձրահասակ, խիստ տերևոտ է: Ծիլերը կանաչ են, առանց անտոցիանի և խոշոր են: Ծաղիկը բաց մանիշակագույն է: Հատիկը գլանաձև է, խայտաբղետ, դարչնագույն է և ունի միջակ մեծություն:

Սերմերի բացարձակ քաշը 320-ից մինչև 400 գրամ է:

Այս սորտը տալիս է համաչափ բերք: Իր բերքատվությամբ

առաջին տեղն է գրավում կանաչապատենավոր սորտերի մեջ—1 հեկտարից 82,1 ցենտներ:

Պաճերը կանաչ են, երբեմն գծային թույլ անտոցիանա-յին պերզամենտացիայով, որը քայքայվում է եփելու ժա-մանակ:

Իրենց երկարությամբ պաճերը հիֆնականում պատկանում են 9—12 սմ, մասամբ էլ 6—9 սմ երկարություն ունեցողներին խմրին, շատ մսոտ են, խիտ կազմվածքով, հատվածքի համարյա կլոր ձևով՝ առանց պերզամենտի և անտոցիանի: Շատ համեղ են: Դեղուստացիայում ստանում են բարձր զնահատական: Այս սորտը հանձնարարվում է կոնսերվի զոնայի համար:

Ագրորիոլոգիական հատկանիշներով և հումուլթի որակի ու համի առանձնահատկություններով՝ այս սորտին մոտենում են ուրիշ երկու ամերիկական ներմուծված սորտեր ևս՝ Հենդերսոնի նորը և Նուրբ-կանաչը, որոնք 1938 թվին փորձարկվեցին ցած-րադիր զոնայում, բայց 1938 թվից հետո փորձարկումից դուրս հանվեցին սերմերի բացակայության պատճառով:

Բ ի Ր պ ի ս.—Իմպորտային սորտը (Burpees stringless green pod)—Ամերիկյան, ներմուծված սորտ է: Հայաստանի ցածրա-դիր զոնայի պայմաններում միջին վաղահասություն ունի:

Ծիլերը խոշոր են, թույլ չափով ներկված անտոցիանով:

Բուսաբանորեն — թփածկ է, դետերմինանտային, միջակ տերևոտությամբ: Գույնը վարդագույն-սպիտակ է, միջին մե-ծությամբ: Հատիկը մուգ-դարչնագույն է, խոշոր, երկարավուն-էլիպսաձև: Սերմերի բացարձակ կշիռը 380—400 գրամ է: Լավ բերք է տալիս—1 հեկտարից 81,1 ցենտներ: Բերքատվությունը խիստ ընկնում է չորային տարիներում՝ ծաղկավիթման պատ-ճառով: Պաճերը միջին մեծություն ունեն՝ 6-ից մինչև 12 սմ, նայած ամառվա պայմաններին: Երաշտի ժամանակ ստացվում են կարճլիկ և ծոված պաճեր, որոնք տուժում են (чреззерни-ста-ով): Պաճերը պերզամենտ և թելեր չունեն: Համի արժանիք-ներով և մսալիությամբ կոնսերվացված վիճակում բարձր զնա-հատական են ստանում:

Այս սորտը համեմատաբար դիմացկուն է տերեւների բակ-տերիոգի նկատմամբ: Պաճերը միջակ չափով են ֆնատվում: Ցած-րադիր զոնայում՝ հանձնարարվում է:

Կենտուկայի հրաշալիքը—(Kentuky Wounder).—Ամերիկյան, ներմուծված սորտ է: Ամենաուշ հասունացող սորտերից է՝ Հայկական ՍՍՌ-ի ցածրագիր զոնայի պայմաններում: Ամենաշուտ բերքը տալիս է 6-րդ բերքահավաքի ժամանակ, սորտերի բերքահավաքին մասնակցում է 4-րդ հավաքից սկսած:

Թփի ձևը՝ կիսապատատ է:

Իր բերքատվությամբ՝ ներմուծված սորտերի մեջ ամենավերջին տեղն է բռնում—41 ցենտներ 1 հեկտարից: Պաճերը երկար են, պատկանում են 9—12 և 12 սմ-ից ավելի երկարություն ունեցողների խմբին: Պերզամենային շերտը և թելերը շուտ երևան գալու և համը լավ չլինելու պատճառով, այս սորտի հումքը ցածր որակի է և 1938 թվի փորձարկումից հետո խոտանվել է:

Ցածրագիր զոնայի համար չի հանձնարարվում:

Կապուտակ լիճ.—(Blue laec).—Ամերիկյան, ներմուծված սորտ է: Հայաստանի ցածրագիր գոտու պայմաններում ամենաուշ հասունացող սորտն է: Սորտերի բերքահավաքին մասնակցում է 4-րդ հավաքից սկսած: Առավելագույն չափով պտղաբեր է գառնում 10-րդ բերքահավաքի ժամանակ:

Բուսաբանորեն թփի ձևը կիսապատատ է:

Բերքատվությամբ նախավերջին տեղն է գրավում—55,7 ցենտներ 1938 թվին, և աննշան բերք է տվել 1940 թվի չորային պայմաններում (7,1 ցենտներ):

Պաճերը երկար են, պատկանում են 9-ից մինչև 12 սմ երկարություն ունեցողների խմբին:

Դեղուստացիաներին վատ գնահատական է ստանում, որովհետև ունի զգալի քանակությամբ թել և պերզամենա ու բացի այդ այնքան էլ համեղ չէ:

Այս սորտը չի կարող հանձնարարվել կոնսերվի զոնայի համար:

Կոնսերվային սորտ.—Փորձարկվեց միայն 1940 թվին, իր բերքատվությամբ աչքի չընկավ, իսկ որակով նույնիսկ զիջեց նախապես փորձարկված մյուս սորտերին:

Ցանալա (նկ. 3).—Վրացական սորտ է, Հայաստանի ցածրագիր գոտու պայմաններում ունի միջին վաղահասություն:

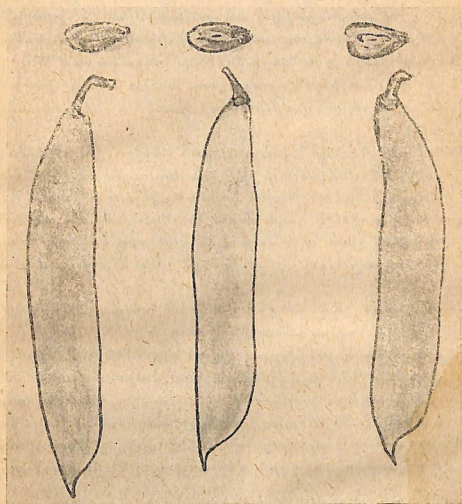
Բուսաբանորեն թփաձև է, դետերմինանտային: Ծիլերը միջակ մեծություն ունեն, մուգ կանաչ:

Ծաղիկը բաց մանիշակագույնի է, հատիկը խայտաբղետ—

մարմնագույն է, վարդագույն նրբերանգով, խոշոր է, ձվաձև։ Սերմերի բացարձակ քաշը 320-ից մինչև 400 գրամ է։ Տալիս է լավ բերք—հեկտարից 77,6 ցենտներ։

Պաճերը տափակ են, կանաչ անտոցիանային գծերով գունազարդված (նույնիսկ գերհասունանալու դեպքում)։ Կարճ են, հիմնականում պատկանում են 6-ից մինչև 9 սմ երկարության ունեցողներին խմբին։

Անհամ, կարծր ու կոպիտ մսի և թելառատության պատճառով այս սորտը տեխնիկական վերամշակման չենթարկվեց և 1938 թվականից հետո դուրս հանվեց տեսակափորձարկումից։

Նկ. 3.

«Դափանի տեղական» սորտ (Գյուլուլի չալ լոբի)։— Հայկական սորտ է։ Հայաստանի ցածրագիր զոնայի պայման-

ներում միջին և ուշահաս է: Ծիլերը մուգ կանաչ են, ունեն միջին մեծութուն, ծաղիկները բաց մանիշակագույնի են, ցողունը չափազանց երկարում է, պատասովող է: Պաճերի հիմնական մասսան գտնվում է ցողունի ստորին մասում:

Ճյուղավորութունը քիչ է, տերևոտութունը միջակ: Բերքատվութունը միջակ է—1 հեկտարից 60,2 ցենտներ: Սերմերը երկնեւանդ են, մարմնագույն՝ վարդագույն նաշխով, խոշոր են և ձվաձև: Պաճերը կարճ են, մեծությամբ պատկանում են 6-ից մինչև 9 սմ երկարություն ունեցողների խմբին, ուղիղ են և կանաչ, մեծ մասամբ անտոցիանային գունավորում ունեն, որը հրբեմն երևան չի գալիս, իսկ առանձին պաճերի մոտ շատ ցայտուն է արտահայտված և պահպանվում է բոլորգիական հասունության ստադիայում: Տեխնիկական հասունության ստադիայում թելերը և պերզամենտը բացակայում են:

Պաճերը մսալի չեն, բայց շատ նուրբ են (դալար): Թարմ վիճակում պատրաստելիս հիանալի որակի համեղ կերակուրներ են ստացվում:

Կոնսերվի համար պիտանի չեն՝ երկու կեսի բաժանվելու պատճառով: Հանձնարարելի չէ կոնսերվային արդյունաբերության համար: Սեղանի թարմ գործածության և հատիկն օգտագործելու իմաստով հիանալի սորտ է: Նեցուկներ են պահանջում, այդ պատճառով շատ աշխատանք և ավելորդ ծախսեր է պահանջում: Այս սորտը լավ է տնամերձ հողամասերում մշակելու համար:

Այս սորտը լավ ցուցանիշներ է տալիս Հայաստանի թեւեռնային և թեւ նախալեռնային գոտում:

Մեր փորձարկումներից ստացված տվյալներով՝ Գլավկոնսերվը և Հայկական ՍՍՌ-ի Հողօդկոմատը Հայաստանում կոնսերվի զոնայի համար ռայոնացման են ենթարկել հետևյալ սորտերը. Բրիթթլ վաքսը, Ջոննտան և Անթել Ասգրոուն, իսկ «Ղափանի տեղական» սորտը ռայոնացման է ենթարկվել՝ նրա կանաչ լոբին և չոր հատիկը կերակրի մեջ օգտագործելու համար:

ԱՂՅՈՒՍԱԿ՝ ԾՆԵՐԵԿԱՅԻՆ ԼՈՐՈՒ ՈՐՈՇ ՍՈՐՏԵՐԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ա. Շաքարային պաճեր, թփաձև են աճում:

1. Առանց թելերի: Սերմերը միապաղաղ գունավորում ունեն:

0. Սերմերը դեղնագույն են, դլանաձև, պաճերը բաց կա-

նաչ, երկար և հարթ են, երբեմն միքիչ կորացած, ունենալով կարճ և բուր քիթ—Ջոեհտա կանոչ պտտյանով:

00. Սերմերը դարչնագույն, երկարավուն, էլիպսաձև, պաճերը կանաչ, քիթը հաստ, մի փոքր կորացած—Բիրպիս կանոչ պտտյանով:

Սերմերը երկններանգ, նախշուն են:

0. Սերմերը սպիտակ, սև բծով՝ թռչող ծիծեռնակի սիլուետի նման, պաճերը մոմային են:

00. Սերմերը մանիշակագույն դարչնագույն են, խայտաբոյս: Պաները կանոչ՝ Անթել Ասգրոու:

2. Թեւավոր:

Սերմերը միապաղաղ գույնի:

0. Սերմերը սև են, էլիպսաձև մոմային—Ոսկեյեն:

00. Սերմերը սև են, գլանաձև, պաճերը մոմային—Ոսկե-տնձրև:

բ. Պաճերը պատենավոր են և կլսաշաքարային: Ճողունը պատատովոյ է: Պաճերը առանց թելի:

Սերմերը համեմատաբար մեծ են, ձվաձև մարմնագույն՝ վարդագույն բծերով, որոնք երբեմն վերածվում են կարճ և կետավոր գծերի:

Պաճերը կանաչ են, հաճախ բաց մանիշակագույն ստվերագծերով, ուղիղ են, որոշ չափով տափակ, հանդուցավոր՝ երկար և ծուռ կտուցով—«Ղափանի տեղական» սորտ:

РЕЗЮМЕ

Для урегулирования графика подачи овощного сырья на консервный завод, достижения равномерной загрузки его в течение сезона—в производство внедряется ряд культур каковые—ревень, спаржа, патиссоны, бамя, а из бобовых: зеленый горошек, бобы—„лима“, спаржевая фасоль.

По заданию Главконсерва спаржевая фасоль испытывалась в низменной консервной зоне Армянской ССР с 1938 по 1940 г. г.

В последние годы этой культуре в Союзе уделялось достаточное внимание, в виду питательности и витаминности ее сырья.

Для целей консервирования и замораживания в использование идут недозрелые бобы стадии технической зрелости, когда боб достигая нормальных размеров, остается еще мясистым и нежным.

Волокна и пергаментный слой в этой стадии еще отсутствуют. Зерно еще имеет не более $\frac{1}{4}$ размера зрелого зерна данного сорта.

Испытание проводилось на опытной базе Плодо-виноградной Селек. Станции (близ. г. Ереван), по методике сортоиспытания овощных консервных культур, принятой для южных полевых зон.

В испытании участвовали следующие 14 сортов.

1. Асгроу без волокна	7. Голубое озеро
2. Хрупкая восковая или Бриттль вакс	8. Чудо Кентуки
3. Бирпись импортная	9. Новая Гендерсона
4. Джоента	10. Нежно-зеленая
5. Золотой дождь	11. Золотая гора
6. «Местная Кафанская»	12. Цанава (Грузинская)
	13. Восковая импортная
	14. Консервная

В результате испытания нами получена подробная характеристика сортов в условиях южной поливной зоны, сроки созревания их, динамика отдачи урожая в течение сезона, общая урожайность, качество сырья, технологическая оценка.

переработанного продукта и выделены наиболее ценные из них для внесения в производство.

По вегетационному периоду наиболее ранними оказались сорта восковые—Бриттль вакс и Золотой дождь—40-44 дня от всходов до начала созревания.

Вслед за ними идут Бирпись, Джоента и другие.

Поздней оказалась „Местная Кафанская“. Сорта же Чудо Кентуки и Голубое озеро дали наиболее растянутые фенофазы, проходя период от массовых всходов до начала созревания за 57—58 дней.

Урожайность сортов. По урожайности сорта идут в следующем порядке: Золотой дождь—урожайность на 1 га 92 ц.; Асгроу без волокна—82,1 ц.; Бирпись импортная—81,4 ц., Бриттль вакс, Джоента—72,6 цент. и 72,7 центнера, „Местная Кафанская“ 60,1 центнера.

В виду низких вкусовых достоинств и наличия волокон и пергаменты из сортоиспытания были исключены сорта Чудо Кентуки, Золотая гора, Цанава. За низкое качество бобов был забракован также Голубое озеро.

Качество бобов.

По качествам бобов (отсутствие волокон и пергаментного слоя) наилучшими оказались сорта:

Бриттль вакс, Джоента, Бирпись, Асгроу без волокна, Новый Гендерсона, Нежно-зеленая.

При дегустационной оценке сортов в консервированном виде по пятибалльной системе сорта получили общие баллы:

Джоента	5
Бриттль вакс	5
Бирпись импортная	4,5
Асгроу без волокна	4
Гендерсона	5
Нежно-зеленая	4,5
Золотой дождь	3,5
Восковая импортная	2,0
Чудо Кентуки	3,5
Консервная	3,5
Голубое озеро	3,0

В результате трехлетнего изучения нами выделены для зоны и зарайонированы Главконсервом и Наркомземом Арм. ССР следующие консервные сорта: Бриттль вакс, Джоента, Асгроу без волокна, а из местных Кафанская для свежего столового потребления нежной лопаты, а также сухого зерна.

ՕՂՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆ ՈՒՅՑՈՒՆ

1. Проф. Сабуров: Общая технология плодов и овощей.
2. А. Е. Сеньюшкин, А. М. Дрозд: Овощные бобовые культуры в консервной промышленности. Пищепромиздат, Ленинград, 1940 г.
3. Руководство по апробации сельско-хозяйственных культур, том V, НКЗ СССР в АСХНИЛ ВИР. Сельхозгиз, Москва, 1939 г.

ՎՅ 3542. Պատվեր 509. Տիրաժ 1000. Տպագրական $11\frac{1}{2}$ մամ.
Հեղին. 1 մամ. Մեկ մամուլում 39520 նշան. Ստորագրված
է տպագրության համար 12/VIII—42 թ.

Հայպետհրատի տպարան, Երևան, Լենինի 65

1987. 1. 1. 1987

ԳԱՆ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0008239

Գիրք 1 և. 50 Կ.

А $\frac{11}{18929}$

Проз.

А. Д. АНАНЯН
Спаржевая фасоль
в консервной банке
Армянской ССР
(на армянском языке)
Аргиз 1942 Ереван